

Mödet den 19de April.

Professor *Eschricht* forelæste en Afhandling over Menneskets naturlige Trang til et Sprog og Evne til Trangens Tilfredsstillelse, oplyst ved en Række Iagttagelser paa Dövstumme. Indholdet af denne Afhandling var følgende:

I hele Dyreverdenen finder en indbyrdes Meddelelse Sted ved et *Natur-* eller *Instinctsprog*, der bestaaer i en uvilkaarlig Tilkjendegivelse af den öieblikkelige Sindsstemning, som Følge af en Harmonie mellem Sindets og Legemets Bevægelser. Dette Instinctsprog ytrer sig deels i hele Legemets Stillinger og Bevægelser, hos Pattedyrene og især hos Mennesket i Minespillet og Blikket, deels i Lyd eller Toner. For Mennesket er et saadant Instinctsprog i og for sig aldeles utilfredsstillende, men dog af største Vigtighed, eftersom det i den spæde Alder baade er det eneste Meddelelsesmiddel, Mennesket veed at gjøre Brug af, og det Sprog, der tjener som Tolk til at lære Fornuftsproget, ligesom det ogsaa gjennem hele Livet benyttes ved Siden af Talesproget, og navnlig ved Betoningen tjener til at gjøre det lettere forstaaeligt og skaffe det Indgang.

Det *Fornuftsprog*, som Mennesket saaledes gjennem Instinctsproget lærer at gjøre Brug af, er af en heel anden Natur, idet dets Tegn ikke hvert for sig ere Udtryk af en öieblikkelig Sindsstemning, men Symboler paa Gjenstande, Egenskaber, Handlinger og Begreber. At Mennesket föler Trang til et saadant Sprog fremfor Dyret ligger begrundet i Menneskets ophöiede aandige Stilling. Med Dyret og Planten deler Mennesket en i hver enkelt Organisme sig gjentagende legemlig Livshistorie, med Dyret deler han en aandig Livshistorie, der i det Væsentlige ogsaa gjentages i hvert Individ af samme Art og synes at have været den samme til alle Tider og paa alle Steder; men i Modsætning til Dyret er hvert Menneskes aandige Liv desforuden et Led i en gjennem Samfundet gaende aandig Livshistorie; det ene Individ trænger til at meddele det andet, og den ene Generation den anden, ikke blot sin öieblikkelige Sindsstemning, men sine Erfaringer om For-

tiden, sine Anskuelse om Fremtiden. Til denne naturlige Trang svarer den Evne, at benytte et Sprog med særskilte Udtryk for de enkelte og Fælledsudtryk for de ligeartede Gjenstande, Egenskaber, Handlinger og Begreber. Den sædvanlige Form for et saadant Fornuftsprog er den, under hvilken Udtrykkene gives i Lyd, der dannes i Luftveiene og opfattes gennem Hörelsen. Dette har givet Anledning til at opstille Sprogevnens som et af Menneskets legemlige Fortrin, men ved en saadan Forestilling gjør man Menneskets aandige Væsen höiligen Uret, thi det er i Menneskets Aandelige alene at Sprogevnens er begrundet. Det Væsentlige ved Evnen ligger ikke i at kunne höre og at kunne fremsige Ord — hvilket enkelte Dyr ogsaa vides at kunne lære, ligesom i Virkeligheden de höiere Dyr i Almindelighed have en ligesaa skarp Hörelse som Mennesket og de fleste Pattedyr et lige saa fuldkommen bygget Stemmeredskab (hos en langarmet Abeslægt, *Hylobates albimanus*, er dette endog fundet at have en langt fuldkommere Muskulatur) — men Sprogevnens ligger væsentligen i den Evne skarpt at kunne opfatte det Ligeartede og Uligeartede i Gjenstandene og Begreberne, hvormed nödvendigviis følger Trang til at betegne eller faae betegnet det Opfattede. En saadan Evne mangler ei hos noget fornuftigt Menneske, hos den Dövfödde lige saa lidt som hos den Hörende, og er Evnen tilstedes, vil den ogsaa kunne gjøre sig gjeldende.

Det dövfödde Barn maa nödvendigviis tillige blive stumt, eftersom det ikke kan opfatte Fornuftsprogets vedtagne Symboler under deres sædvanlige Form af Lydsymboler. Under enhver anden Form, under hvilken den Dövfödde formaaer at opfatte dem, vil det lykkes ham ligesaa let som den Hörende. Under en saadan Form optræder Fornuftsproget i det saakaldte „*Gebærdesprog*“, hvis Symboler for Gjenstandene, Egenskaberne, Handlingerne og Begreberne bestaae i Legemsstillinger og fortrinsviis i Stillinger og Bevægelser af Hænderne. Det dövstumme Barn lærer dette Sprog omtrent lige saa let, som det hörende Barn lærer Tale sproget, og lærer det paa samme Maade, navnlig ved Omgang og Samfærsel med andre, der bruge samme Sprog. Lettest opfattes de Tegn, der endnu bære Præg af at være Billeder af de

Gjenstande, de betegne, ligesom og det hørende Barn lettest lærer de saakaldte Nomina onomopoeitica; de øvrige mere vilkaarlige, symbolske Tegn opfatter det dog ogsaa meget snart, og det er ogsaa her Instinctsproget der tjener som Tolk for Fornuftsproget.

Denne Erfaring vil allerede tilstrækkeligen kunne godtgjøre den ovenfor fremsatte Paastand, at Sprogevnen — navnlig Evnen at gjøre Brug af et Fornuftsprog — ikke beroer paa visse legemlige Fuldkommenheder, men paa Menneskets aandige Væsen. I end højere Grad fremtræder imidlertid Paastandens Rigtighed i de enkelte Erfaringer, der haves om dövstumme blinde Børn, der gjennem Følelsen alene have kunnet lære et Fornuftsprog.

Gebærdesprogets Tegn ere Symboler, der nærmest kunne stilles lige med de chinesiske Skrifttegn eller de ægyptiske Ord-Hieroglypher, forsaavidt de ligesaa lidt som disse ere sammensatte af Bogstaver eller kunne underkastes nogensomhelst Böining, som Declination, Conjugation eller deslige. At dette Gebærdesprog kan tilfredsstille det tænkende Menneskes Trang til gjensidig Meddelelse, vil man følgerig have lige saa liden Grund til at betvivle, som man er berettiget til at betvivle det om det chinesiske Skriftsprog. Gebærdesproget har endydermere de væsentlige Fordele tilfældes med Talesproget, at det 1) kan meddeles med samme Hurtighed som Tankegangen og 2) kan ledsages af Instinctsproget, forsaavidt dette udtaler sig i Blik, Minespil og Gesticulation. Erfaringen bekræfter, hvad man lettelig vil kunne forudantage, at det fremfor nogen anden Sprogform egner sig til Brug for de Dövstummes gjensidige Meddelelse, ligesom og til at bibringe dem de til deres Aandsgaver og Stilling passende Kundskaber.

Som et Symbolsprog, der ikke er udsprunget af Talesproget eller, med andre Ord, hvis Symboler ikke ere phonetiske (saaledes som idetmindste Egypternes alphabetiske Hieroglypher og alle nugjeldende Skriftsprog med Undtagelse af det chinesiske); tager Gebærdesproget aldeles intet Hensyn til Nationalsprogene og forholder sig som de enkelte endnu i Skriftsproget vedligeholdte ikke phonetiske Symboler, navnlig Tallenes. Ligesom de arabiske Taltegn ere optagne i een og samme Betydning hos alle dannede Nationer, skjönt de af hver især udtales paa en anden

Maade, saaledes vilde f. Ex. det ved de franske Dövstummeanstalter indførte Gebærdesprog have kunnet anvendes i de danske, og de Dövstumme fra de forskjellige Lande, hvert med sit Talesprog, vilde da have havt den Fordeel, at besidde et Universal-sprog. Ja Tanken ligger meget nær, om ikke, hvis Saadant var blevet iagttaget, selv Hörende vilde med Nytte kunne have lært Elementerne af dette Gebærdesprog, for at benytte det som en Pasiologie, idetmindste ved de for en Reisende almindeligt forekommende Tilfælde. Man har imidlertid intet Hensyn taget til denne vel ogsaa kun meget sjældent anvendelige Fordeel, og der gives i de forskjellige Lande forskjellige National-Gebærdesprog ligesom National-Talesprog.

Derimod har man, og aabenbart med Rette, henvendt den allerstørste Opmærksomhed paa at lære de Dövstumme et Skriftsprog. At alle Dövstumme og ikke derhos fjeldede Börn kunne lære et saadant, giver et nyt og slaaende Exempel paa Menneskets Sprogevne. Den Omstændighed, at alle nu gjeldende Skriftsprog ere phonetiske, lægger den Dövstumme en ganske overordentlig Vanskelighed i Veien dertil fremfor den Hörende. Det hörende Barn har snart gjort sig fortrolig med Alphabetet, hvis ringe Antal Symboler (Bogstaver) ere Tegn for Lyd, det allerede siden det første Leveaar selv har vidst at danne; og ved at udtale dem i deres Rækkefølge (stave), hörer det den sammensatte Lyd (det Ord), hvis Betydning det allerede kjender. For den Dövstumme falde disse Fordele ved de phonetiske Skriftsprog aldeles bort. Han maa lære de skrevne Ord fra først af i deres Heelhed som en ny Række Symboler, hvis Betydning maa læres ved at bruge som Tolk enten Gebærdesproget eller Instinctsproget eller en Række Billeder — bedst naturligt ved at benytte alle tre Hjælpemidler. Han lærer derpaa Bogstaverne, uden at opfatte deres phonetiske Betydning, kun som Symbolets enkelte Dele (om Forskjellen mellem Vocaler og Consonanter gjør han sig ingen Forestilling), og endelig Betydningen af Bogstavernes Foranderlighed under de grammaticalske Ordböininger. Ved Dövstummelærernes Flid og Taalmodighed bruge de dövstumme Börn i Reglen kun 1 eller 2 Aar for at forstaae de til deres Underviis-

ning trykte Böger, ligesom til at forstaae Lærerens Skrift og selv at skrive, hvilket sidste de ganske almindeligen udføre særdeles smukt. At den Dövstumme forstaaer hvad han læser og skriver, kan især oplyses ved den Brevvexling, de ofte føre med deres Familie. En Fortælling, der meddeles dem i Gebærdesproget, vide de at gjengive i Skriftsproget.

Ved Gebærdesproget bragtes den Dövstumme ind i de Dövstummes lille, afsluttede Samfund; ved Skriftsproget træder han over i Nationens. Han har nu lært dennes Modersmaal, om end kun i Skriftsproget, og de Dövstumme kunne meddele sig gjensidigen deri. Ved Skriftsproget føler den Dövstumme imidlertid Savnet af den samtidige Benyttelse af Instinctsproget, hvorved hver Meddelelse først „faaer Liv”, bliver tydeliggjort og finder Indgang. Men da de Dövstumme i Skriftsproget have lært en ny Række Symboler, der lader sig opløse i enkelte Dele (Bogstaver), hvilke altid komme igjen, og hvis Antal følgerigen kun er ringe, falder det den Dövstumme overmaade let, for disse Skriftordenes enkelte Dele at lære en ny Række Symboler i Fingerstillinger. Det er det bekjendte *Fingersprog*, der væsentlig adskiller sig fra Gebærdesproget ved at bestaae af Bogstavsymboler istedetfor af Ordsymboler. Dette Fingersprog har den Fordeel fremfor Skriftsproget, afseet fra Vanskeligheden i altid at føre Skrivedskaber med sig, at det kan ledsages af Instinctsproget: Minespil, Blik, Legemsstilling. Men det har den anden Mislighed fælleds med Skriftsproget, at det ikke kan benyttes hurtigt, navnlig ikke med selve Tankens Hurtighed. Denne Mislighed er i og for sig stor nok, for at den Dövstumme foretrækker sit Gebærdesprog, med Undtagelse netop af ganske enkelte Ord, hvortil han ikke kjender et særeget Symbol, især Person- og Stednavne. Vi træffe altsaa her igjen, hvad Champollion og Young have efterviist i de egyptiske Hieroglypher: alfabetske eller fonetiske Symboler blandede ind mellem Ordsymbolerne, og indblandede netop til samme Brug. En saadan Sammenblanding af to ueensartede Symboler er saa langt fra ubetinget at burde fordømmes, at tvertimod det Spørgsmaal paatrænger sig, om ikke Skriftsproget maaskee for Öieblikket staaer paa Veie til at antage en saadan

blandet Character, og derved komme tilbage til en af sine ældste Former. Ordsymbolerne vare oprindeligen uidentivl de eneste i Egypternes Skriftsprog, ligesom i de Dövstummes Omgangssprog; Bogstavsymbolerne trængte sig ind i hiint ligesom i dette og benyttedes til at betegne sjeldnere Ord eller især Person- og Stednavne. I Gebærdesproget har den blandede Form holdt sig; i Skriftsproget fortrængte Bogstavtegnene omsider aldeles Ordsymbolerne. Dermed lettedes dets Opfattelse for dem, der kjende Lydsproget, en Fordeel de Dövstumme ikke ere deelagtige i; men det gav Slip paa den Fordeel at kunne gjengive Tanken med Tankens Hurtighed. Ved Stenographien har man ved Bogstavtegnenes Forkortning søgt at gjenvinde denne Fordeel, men de almindeligt forekommende Ord ere ved disse Forkortninger af visse Bogstaver ofte i den Grad forandrede, at de i Grunden nu allerede maae betragtes som Ordsymboler. Efter de almindeligste Ord følge let de mindre almindelige, og naar omsider maaskee kun endnu de sjeldnere Ord og især Person- og Stednavne blive gjengivne med alle deres Bogstaver, saa have i Gjærningen Ordsymbolerne atter gjenvundet den Plads, de indtog i de gamle Egypters Skriftsprog og for Öieblikket indtage i de Dövstummes Gebærdesprog.

De Dövstummes Sprogeevne gjør sig, ifølge den givne Fremstilling, lettest og naturligst gjeldende i Gebærdesproget; i en langt höiere Grad viser den sin Kraft, idet de Dövstumme lære Skriftsproget, hvorefter let følger Fingersproget. Paa samme Maade og med samme Lethed, som de lære Modersmaalets, vilde de kunne lære ethvert fremmedt Maals Skriftsprog; de vilde fremdeles kunne lære flere forskjellige National-Skriftsprog, hvorpaa ikke mangler Exempler. Hovedvanskeligheden for den Dövstumme ligger kun i at opfatte de alphabetiske Symboler. Er denne Vanskelighed först overvundet i een af deres Former, falder det ham ikke svært at opfatte deres andre Former. Fingersproget giver herpaa allerede et Exempel, men den vigtigste Anvendelse af denne Sætning staaer endnu tilbage at vise. Skjönt Skriftsproget aabenbart er langt yngre end Talen, og skjönt de phonetiske Skriftsprog ere en symbolisk Gjengivelse af Udtalens Forskjellig-

heder (Bogstaverne), saa kan man ogsaa, afseet fra det Historiske, omvendt betragte Talen som en Gjengivelse af det alphabetiske Skriftsprog. I Talen gjengives altsaa Bogstaverne i Form af Lyd, for hvilke den Dövfödde ikke har Sands; men Lydenes Forskjellighed, hvoraf hver især betegner et Skriftbogstav, frembringes ved Munddelenes forskjellige Stillinger og Bevægelser, og disse ere saa godt som alle synlige udvendigen. Derved er Muligheden givet for den Dövfödde eller saakaldte Dövstumme at lære at tale. Veien er for ham lang og besværlig, i Sammenligning med hvad den er for det hörende Barn endog i en ganske overordentlig Grad. Istedetfor at Barnet i Almindelighed allerede i det andet Aar lærer at tale, i det 5te Aar at kjende Bogstaver og stave, og först lidt efter lidt faaer Övelse i at læse saa flydende, at Ordene ved første Öiekast træde frem hvert som et Hele — maa omvendt den Dövstumme begynde med at opnaae denne sidste Færdighed, idet han betragter det skrevne Ord som et Symbol, derpaa lære Bogstaverne som disse Symbolers enkelte Dele, og nu först kan han begynde for disse alphabetiske Skriftsymboler, for hvilke han almindeligviis allerede har lært en anden Række Symboler i Fingersproget, at lære en tredie Række Symboler i Munddelenes complicerede Stillinger og Bevægelser. Har han först — man veed neppe om man derved mere skal beundre Elevens eller Lærerens Taalmodighed — lært denne nye Række alphabetiske Symboler, med andre Ord: lært at kjende de udtalte Bogstaver ved at beskue Munddelene, saa lærer han ogsaa lidt efter lidt at efterligne dem og bruge dem paa rette Maade. Han lærer altsaa först at aflæse Talen paa den Talendes Munddele, senere selv at tale.

Naar saaledes den Dövstumme med sine Læreres Hjelp omsider har kjæmpet sig frem til at naae det Gode, hvert Barn i Almindelighed vinder saa hurtigt og saa let, et Gode, man vænnes til at betragte som et Mennesket nödvendigen tilkommende, saa synes derved aabenbart en Grundforandring at være foregaaet i hans hele Tilværelsesmaade, en Forandring, der navnlig kunde synes væsentligere end den, da han lærte Gebærdesproget. Og saaledes er det unægteligen i Henseende til hans borgerlige Stil-

ling og i Henseende til hans Stilling til sine Medmennesker overhovedet; men ikke saaledes, hverken i psykologisk eller physiologisk Henseende. Gebærdesproget er, som ovenfor udviklet, et Fornuftsprog lige saa vel som Lydsproget; i hiint lige saa vel som i dette finder, som en udmærket tydsk Pædagog (Becker) har udtrykt sig, Tanken sin Legemliggjørelse, og det Stadium, Mennesket træder ind i ved at erhverve denne Færdighed er i psykologisk Henseende uendelig vigtigere end det, hvori han senere kan lære at gjøre det i nogensomhelst anden Form. I physiologisk Henseende er ei heller Erhvervelsen af Talens Brug for den Dövstumme det, som Erhvervelsen af Synet er for den Blinde. Ved at lære Talens Brug opgaaer ingenlunde Verden for ham i en ny Skikkelse. Han har derved ikke lært at „høre” Andres eller sin egen Tale; han har, fra sit Standpunct af, kun lært en ny Form af det phonetiske Gebærdesprog, en ny Oversættelse af Skriftsproget, hvorved Ordsymbolerne i Rækkefølgen af deres enkelte Dele gjengives, ikke ved Fingertegn (som i Fingersproget), men ved Læbe- og Tungetegn.

Saaledes for den virkelig Dövstumme, det vil sige, den fra Födslen stokdöve, eller den, der er blevet det i de to første Aar af sit Liv. Anderledes forholder det sig med den, der har tabt Hörelsen senere, og Forskjellen bliver desto større, i jo senere en Alder han har tabt den. Om et saadant Individ end ganske og aldeles har tabt Övelsen i at tale — hvilken Övelse, som bekyndt, allerede erhverves i det andet Leveaar — saa har han dog en Erindring om, meer eller mindre dunkel, maaskee endog sig selv neppe bevidst, hvad Lyd og Tone er. Er Hörelsen først gaaet tabt i det 5te, 6te, 7de Aar, saa maa almindeligviis dog Barnet, ifölge den forsönte Omhyggelighed for at vedligeholde Evnen, gennemgaae den hele lange Skole, for gennem Skriftsproget, lig de andre Dövstumme at gjenvinde Talens Brug; men det falder et saadant dövt Individ ulige lettere, og Talen faaer en Klang og Tydelighed, som den neppe nogensinde faaer hos den Dövfödte.

Fremdeles forholder det sig ganske anderledes med de mange saakaldte Dövstumme, og desværre almindeligviis ganske som Dövstumme behandlede Börn, der kun ere tunghøre. Denne Feil forefindes,

som man let indseer, i alle tænkelige Grader. Vise Forældrene og Opdragerne ingen Omhyggelighed i at tiltale Barnet med tilsvarende lydelig Röst, saa lærer det tunghöre Barn ikke Talen, lærer ikke sit Modersmaal. Men det hörer dog Lydene og Tonerne, opfatter de tonende elastiske Legemers Zittringer ikke blot som Zittringer gjennem Fölelsesnerverne (hvilket alle Döve og Dövstumme have tilfældes med den Hörende), men opfatter dem tillige som Lyd og Toner gjennem den med slig Opfattelsesevne ene og alene begavede Hörenerve. At saadanne tunghöre Börn dömmes til at indsættes blandt de Dövfödde, og — maaskee aldrig gjøres deelagtige i et af de væsentligste borgerlige Goder, det at kunne tale med sine Medborgere, skjönt de dertil have Evne, maa ansees for höist uretfærdigt. Har et Menneske end langt större Næmme for Gebärdesproget end for Lydsproget, bör dog vistnok Fornuftsproget læres og udelukkende læres ham i denne Form i alle de Tilfælde, hvor det endnu er saa let gjørligt som hos disse Pseudo-Dövstumme, hvis Antal er meget betydeligt, thi de lære naturligviis ulige lettere og ulige bedre at tale end de virkelig Döve, selv i en senere Alder og efterat Gebärdesprog, Skriftsprog og Fingersprog maaskee hele Barnealderen have været deres eneste Meddelelsesform.

I Modsætning til alle hidtil nævnte Tilstande, der ere forbundne med Stumhed: 1) Dövhed fra Födslen eller fra det förste Par Leveaar, 2) Dövhed fra den senere Barnealder, 3) Tunghörighed fra Födslen eller den tidlige Barnealder — staaer endelig den Tilstand, i hvilken Stumheden er begrundet i Fatuitet, hvad enten dermed er forbunden Dövhed eller Tunghörighed eller ingen af Delene, forsaavidt en saadan Tilstand meer eller mindre udelukker Lydsproget netop fordi det er et Fornuftsprog, altsaa i samme Grad ogsaa udelukker Gebärdesproget.

Prof. E. berörte dernæst, af hvor overordentlig Vigtighed det her omhandlede Æmne viser sig i practisk Henseende, navnlig til Bedömmelsen af Kure for Stumhed og Dövhed og til Bedömmelsen af et Spöragsmaal, der netop for Tiden er optaget i vort Fædreland, og paa hvis Afgjörelse ikke saa ganske faa Med-

menneskers borgerlige Vee og Vel er beroende, nemlig om Behandlingsmaaden af alle dem, der gaae under Navnet Dövstumme i de offentlige Anstalter.

Selskabet havde modtaget :

- Leibnitz und Herbart: eine Vergleichung ihrer Monadologie. Eine von der Königl. Dänischen Gesellschaft der Wissenschaften zu Kopenhagen d. 1sten Januar 1848 gekrönte Preisschrift. von Dr. *Robert Zimmermann*. Wien 1849.
- Leibnitz's Monadologie, mit einer Abhandlung über Leibnitz's und Herbarts Theorien des wirklichen Geschehens von Dr. *Robert Zimmermann*. Wien 1847.
- Mémoires de la société des sciences, de l'agriculture et des arts de Lille. 1847. 2 Dele. 1848. 1 Deel.
- Nachrichten von der Georg-Augusts Universität und der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. 1849.
- Preisschrift von Dr. I. Bergson über das krankhafte Asthma der Erwachsenen. Nordhausen 1850.
- Studien des Göttingschen Vereins Bergmännischer Freunde. 5ten Bandes 3tes Heft. Göttingen 1849.
-